İNAK, Ayhan (2014). "Said Nursî'nin İman Merkezli Hizmet Anlayışının Toplumsal Birlikteliğe Katkısı". *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması. 26-28 Mayıs 2014*. 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir (http://bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf/drayhan-inak.pdf), ss.611-615

Ayhan İNAK*

SAİD NURSÎ'NİN İMAN MERKEZLİ HİZMET ANLAYIŞININ TOPLUMSAL BİRLİKTELİĞE KATKISI

Bediüzzaman'ın Kısaca Hayatı

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, bu topraklarda yetişen büyük bir mütefekkirdir. O, toplumsal birlikteliğin temellerini ve dinamiklerini güçlendiren ve bu uğurda pek çok çileler çekmiş büyük bir İslâm âlimidir. Seksen üç senelik ömrünü milletin hizmetine adayan Said Nursî, inançsızlığa karşı halkın imanını muhafaza eden bir 'âlim', vatanın bağımsızlığı tehlikeye girdiğinde cepheye koşan bir 'komutan', nitelikli bir eğitim modeli ortaya koyan bir 'eğitimci', geniş halk kitlelerine yön veren bir 'hatip', gazetelere yazdığı makalelerle düşünceye ve hayata istikamet veren bir 'mütefekkir' ve sosyal hayatın bir çok alanını ilgilendiren konularda orijinal fikri eserler ortaya koyan müstesna bir 'münevver'dir.

Doğuda çok genç yaşta tamamladığı medrese tahsilinden ve ilimde ulaştığı hayret verici seviyesinden dolayı kendisine devrin âlimleri tarafından "Zamanın harikası" anlamında "Bediüzzaman" lâkabı verildi. Dönemin eğitim anlayışında büyük bir reform yapmak üzere, zamanın ruhuna uygun, din ilimlerine ve fen bilimlerine hakkıyla vâkıf, nitelikli bir nesil yetişmesini sağlayacak 'Medresetü'z-Zehra' isimli bir eğitim projesini saraya sundu.

1911'de Şam'a giderek okuduğu hutbesinde âlem-i İslam'ın içine düştüğü hastalıkları teşhis edip çarelerini ortaya koydu. Birinci Dünya savaşına gönüllü alay komutanı olarak katıldı. Rusya'da iki sene esaret hayatı yaşadı. İstanbul'da İslam dünyasının proplemlerine çözüm üretmek üzere kurulan bir üst düzey âlimler meclisi olan 'Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye' âzâlığı yaptı. İstanbul'un işgâlinde İngilizlere karşı mücâdele etti. Yeşilay'ın kurulmasında aktif rol aldı. Anadolu'da başlayan millî mücadeleyi

* Tıp Doktoru, Hayrat Vakfı İlmi Araştırma Merkezi

destekleyen ve halkı istiklâl savaşına teşvik eden bir beyannâme yayınladı. Vatana olan bu hizmetleri takdir edilerek, Ankara'daki ilk meclise davet edildi ve törenle karşılandı. Cumhuriyet dönemine geçildiğinde ise 34 yıl sürecek olan hapis, sürgün ve çile devri başladı. Bu zaman diliminde 130 risaleden oluşan Risale-i Nur Külliyâtını telif etti. 1960 senesinde arkasında yüz binlerce talebe, Kur'ân ve sünnet anlayışı üzerine kurulmuş bir iman hizmeti bırakarak Urfa'da vefat etti.

Niçin İman Hizmeti?

Üstad Bediüzzaman tarihin ve insanlığın öyle bir yerinde ve kavşağında duruyor ki bunu tespit etmekle ancak Bediüzzaman'ın imana yaptığı hizmet lâyıkıyla anlaşılabilir. Onun yaşadığı dönemde din anlayışında, siyasette, ekonomide, toplum hayatında, insan-âlem ilişkisi gibi pek çok şeyde değişim yaşandı. Tabiat felsefesi gibi, inkârcı düşünce akımları dinin en temel esaslarına meydan okuyordu. Başta tevhid inancı ve yaratılış olmak üzere, öldükten sonra dirilme gibi inanç esasları reddediliyordu. Gerçekte Allah'ın varlığı ve birliğinin delili olan bilim, inkârcı bir bakış açısıyla yorumlanarak dine ve imana karşı çıkılıyordu.

Diğer bir yönden ise İslâm'a ve Kur'ân'a düşmanlıklarını gizlemeyen sömürgeci güçler, bu kötü niyetlerini siyasi yolla gerçekleştirmek istiyorlardı. Bunun en çarpıcı örneğini *Bediüzzaman Said Nursî şöyle nakleder: 20. yy'ın başında gazetede okuduğu bir habere göre, İngiliz başbakanlarından Gladston, elindeki Kur'ân'ı göstererek "Müslümanlar'a hâkim olabilmemiz için bu Kur'ân'ı onların elinden almalı veya onları Kur'ân'dan soğutmalıyız" diyerek dehşetli bir planı ilan etmişti. Bu haber Üstad Bediüzzamanın, ruhunda büyük bir inkılab geçekleştirdi ve o "Ben Kur'ân'ın sönmez ve söndürülemez manevî bir güneş olduğunu dünyaya isbat edeceğim"*[484] *diyerek bütün gayretiyle Kur'ân'ın ve imanın müdafasına azmetti.*

Hz. Üstad, inkârın kaynağını ve hedefini çok iyi biliyordu. İmanın esaslarını, köklerini hedef alan dinsizliğin cehâletten gelmediğini, fen ve felsefeden geldiğini görüyordu. Bu durumun vehâmetini Bediüzzaman: "Dalâlet eğer cehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, onun izalesi müşkildir, gayet zordur."[485] diyerek ifade etmiştir. Bunun çaresi olarak ise; "Bunlara karşı atom bombası gibi bu dünyada onların fikrî temellerini parça parça edecek derecede kuvvetli, ikna

[484] Said Nursî Bediüzzaman, Sikke-i Tasdik-i Gaybi, Altınbaşak Neşriyat,2009 s.76
[485] Said Nursî Bediüzzaman, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat,2011 s.16

edici deliller lâzımdır ki, onların saldırılarını durdursun ve bir kısmını imana getirsin."[486] der.

Bediüzzaman, asrımızda yaşanan toplumsal hastalıkların ana sebebinin iman zayıflığı olduğunu söylemektedir. Bu yüzden o, bütün mesaisini iman üzerinde yoğunlaştırarak toplumda kuvvetli ve tahkiki bir imanın yerleşmesi için mücadele etmiştir. Çünkü iman esasları insanın dünya ve âhiret saadetinin temel taşıdır. Üstada göre; çevreden ve aileden edinilen taklide dayalı bir îman, inkarcı hücumlar ve şüpheler karşısında zor dayanabilir. Delillere dayalı tahkikî îmâna sahip olan bir kimse ise, şiddetli dinsizlik saldırılarına da mâruz kalsa, vesvese ve şüphelere düşmez, imanı mahfuz kalır.

Evet, temelleri sarsılmış bir binanın duvarlarını ve çatısını tâmire çalışmak, o binanın ayakta kalmasına ne kadar hizmet edebilir? Kökleri çürüme tehlikesi ile karşı karşıya olan bir ağacın kurumaması için, dal ve yapraklarını budamak veya ilâçlamak, o ağacın hayatta kalmasını sağlayabilir mi? Bu nedenledir ki, Said Nursî işi en temelden alarak iman hizmetini öncelemiştir.

Bediüzzaman İmana Nasıl Hizmeti Etti?

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, tahkiki bir imanı toplumda yerleştirmek için, Kur'ân'ın manevî bir tefsiri olarak telif etmiştir.[487] Risale-i Nur adını verdiği ve 130 parçadan oluşan bu külliyâtta, Kur'ân'ın bütün temel meseleleriyle birlikte bilhassa imanî mevzuların ispatı üzerinde çokça durmuştur. Allah'ın varlığının ve birliğinin ispatına, âhiret hayatının muhakkak geleceğine, Hz. Muhammed (asm)'ın Allah'ın hak peygamberi olduğuna, Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğuna, meleklerin varlığına, kaderin hak olduğuna dair yepyeni deliller ortaya koymuş, pek çok risaleler telif etmiştir.

Said Nursî, bu risalelerinde yalnız iman esaslarını ispatlamakla kalmamış, inkârcı düşünce üzerine kurulan ateizm, tabiatçılık, maddecilik, tesadüfçülük gibi felsefeleri, çok güçlü deliller, kuvvetli hüccetler ortaya koyarak çürütmüştür. Risalelerde yer alan delillerin ortak özellikleri ise, asıllarının Kur'ân'dan alınmış olmasıdır. En katı bir inkârcıyı susturacak derecede kuvvetli bir mantığa dayanan bu Kur'ân'î deliller, asrımız insanının aklını ikna ettiği gibi, kalbini ve duygularını da tatmin edip doyuracak şekilde yazılmışlardır. İbadetler ve bilhassa namaz, sünnet-i seniyenin yaşanması ve güzel ahlak gibi amelî konulardaki yaklaşımı da yine imanî açıdan ve ispat metoduyla olmuştur. Yani, amelî mevzuların

[486] Said Nursî Bediüzzaman, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat, 2011 s.436
[487] Said Nursî Bediüzzaman, Şualar, Altınbaşak Neşriyat, 2008 s.1

nasıl yapılacağından ziyade, bunların yapılmasının lüzum ve ehemmiyetine dair kalplerde kuvvetli bir kanâat ve sağlam bir iman oluşturacak dersler ortaya koymuştur.

"Zaman cemâat zamanıdır"[488] prensibiyle hareket eden Bediüzzaman Hazretleri, 1927'den itibaren kuvvetli iman sahibi ve sünnet-i seniyeye bağlı sadık müminlerden oluşan, bir cemâat teşkil etti. Risale-i Nur'dan aldıkları ümit, şevk ve heyecanla harekete geçen bu insanlar, âdeta bütün vatan sathını bir 'iman mektebi' haline getirdiler.

Bu cemâat, dinî neşriyâtın yasak olduğu o dönemlerde, risaleleri Kur'ân harfleriyle ve el yazısı ile çoğaltarak her tarafa neşrediyordu. Üstad Nursî'nin başlattığı bu iman hizmeti, 1950'den sonra daha da büyüyerek toplumda hızla yayılmıştır. Bu hareket topluma mal olarak memleketin her tarafında, genç- ihtiyar, köylü-şehirli, tahsilli–tahsilsiz, avam-havas fark etmeksizin her kesim insanlar tarafından kabul görmüştür. Allah'ın izniyle bu güne kadar, milyonlarca insan, Risale-i Nur'dan kuvvetli bir imanı ve sünnet-i seniye dairesi içinde Kur'ânî ve İslâmî bir hayat sürme şuurunu kazanmıştır.

Toplumsal Birlikteliğin Sağlanmasında İman Hizmetinin Rolü

Said Nursî Hazretleri, iman hizmetinin toplum hayatındaki birlik ve beraberliğin temeli olduğunu, aynı şeylere inanmanın duygu ve düşünce birliğini ve toplumsal bütünlüğü sağladığını şu veciz cümle ile formülüze etmektedir: "Tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbü ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi gerektirir."[489]

Aynı Rabbe inanmanın, aynı peygamberi kabul etmenin, aynı mukaddes kitaba tabi olmanın, aynı kıbleye yönelmenin verdiği şuur ile müminler arasında birlik bağları, muhabbet ve kardeşlik münasebetleri kurulur. "Biz muhabbet fedâileriyiz, husûmete vaktimiz yoktur"[490] düsturunu hizmetinin merkezine koyan Bediüzzaman Hazretleri, sağlıklı bir toplum hayatını inşa eden ve insanlığı saadete eriştiren temel dinamiğin, muhabbet ve sevgi olduğunu ifade eder. Üstada göre, iman ve İslâmiyet'ten gelen muhabbet, Müslümanlar arasında öyle güçlü bağlar oluşturur ki, bu bağlar, kâinatı ve yıldızları birbirine bağlayacak derecede güçlü manevî zincirler hükmündedir.[491]

---

[488] Said Nursî, Bediüzzaman ,Osmanlıca orijinal Nüsha, Mesnevi-i Nuriye s.89
[489] Said Nursî, Bediüzzaman, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat,2011 s.109

[490] Said Nursî, Bediüzzaman, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat,2011 s.474
[491] Said Nursî, Bediüzzaman, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat,2011 s.109-110

İman hizmeti sayesinde itikadlı ve mütedeyyin bir hayat yaşayan insan, sadece dünyevî hapis ve cezaları düşünmez, dâima cehennem hapsini ve âhiretteki hesabı hatırlar ve kendini fenalıklardan alıkoyar. Âdeta iman her Müslümanın kalbinde manevî bir yasakçı hükmüne geçer. Elbette Böyle kuvvetli itikad sahibi dindar fertlerden oluşan bir toplumda, asayişi bozacak, ihtilafı doğuracak şeyler en az seviyeye ineceğinden toplumsal birlik ve beraberlik de en üst düzeyde olacaktır. Bediüzzaman Hazretleri, bunun pratik hayattaki bir numunesini, -o gün için- 500 bini bulan talebesinin[492] hiçbir adlî vukuatının kaydedilmeyip, vatana ve millete faydalı birer insan haline gelmeleriyle göstermiştir.

Kuvvetli bir imanın en parlak bir sonucu insanın kalbinde inkişaf eden engin bir şefkat ve adâlet duygusudur. Böyle bir insan hiç kimseye zulüm etmez, haksızlık yapmaz. Kendinden daha zayıf gördüğü kimselere dahi baskı ve tahakkümde bulunmaz. İnsanlar arasında ayrımcılık yapmaz. Halbuki, toplumsal birliktelik için en büyük bir tehdit olan ırkçılık düşüncesi, bu şefkat ve adâlet duygusuna zıttır. Irkçılık, farklılıkları bir üstünlük sebebi kabul ettiğinden en zararlı bir toplumsal ayrımcılık nedenidir. Said Nursî, iman hizmeti sayesinde toplumun vicdanındaki şefkat ve adalet duygularını geliştirerek ırkçılığın ortaya çıkmasını engellemiştir. Bu sayede toplumsal birlik ve beraberliğe büyük bir katkı sağlamıştır.

Sonuç

Milli birlik ve beraberliğe katkı sağlayan pek çok âlim ve düşünürlerimizden biri olan Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri, sosyal hayatın birçok alanını ilgilendiren konularda orijinal fikrî eserler ortaya koymuştur. Üstad Nursî, toplumsal birlik ruhunu geliştirecek en güçlü bir sebeb olan iman hizmetini öncelemiştir. O, hayatı boyunca toplumsal hastalıkların ve ayrılıkların tedavisini iman temeline inerek gerçekleştirmek yolunu seçmiştir. Netice de yaptığı iman hizmeti ile Müslümanları şuurlandırarak, müminler arasındaki bağları kuvvetlendirip, yetiştirdiği talebeleri ve telif ettiği eserleriyle toplumsal bütünlüğe, sosyal birliğe büyük katkıda bulunmuştur.

[492] Hayrat Vakfı İmi Araştırma Heyeti, Bediüzzaman Said Nursî ve Hayru'l-halefi Ahmed Husrev Altınbaşak, Hayrat Neşriyat, 2013 s.979